

O'QUVCHI QIZLAR O'RTASIDA ERTA NIKOHNI OLDINI OLISHNING DOLZARB PSIXOLOGIK YECHIMLARI

Siddikova Feruza Xashimovna

Farg'ona shahar 17-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi

Annotatsiya. Maqolada turli madaniy-ijtimoiy sharoitlarda erta turmush qurish va nikohga kirishish muammosi ko'lamli muhokama qilinadi, uning ijtimoiy-madaniy, iqtisodiy va sog'liqni saqlash jihatlari tahlil qilinadi va uni bartaraf etish bo'yicha strategiya va chora-tadbirlar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: erta nikohlar, voyaga yetmaganlar nikohi, erta nikohlarning oldini olish, erta nikohlar oqibatlari, yosh nikohlar, nikohning qonuniy yoshi, qizlar uchun ta'lim, ijtimoiy oqibatlar, iqtisodiy oqibatlar, salomatlik oqibatlari, bolalar huquqlari, gender tengsizlik

KIRISH

Erta turmush qurish va voyaga yetmaganlarni nikohdan o'tkazish jiddiy ijtimoiy muammo bo'lib, u dunyoning ko'plab mamlakatlarida mavjud. Ushbu amaliyot, garchi ba'zi madaniyatlarda an'anaviy bo'lsa-da, yoshlarning salomatligi, farovonligi va rivojlanishiga jiddiy zarar etkazadi.

Erta turmush qurish va voyaga yetmaganlarni nikohdan o'tkazish yoshlarning jismoniy, hissiy va ijtimoiy farovonligiga ta'sir qiluvchi jiddiy ijtimoiy muammodir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, har yili dunyo bo'ylab 12 millionga yaqin 18 yoshgacha bo'lgan qizlar turmushga chiqadi. Bu bir qator salbiy oqibatlarga olib keladi, jumladan, ta'lim olish imkoniyatining pasayishi, oiladagi zo'ravonlik xavfining oshishi, sog'liq muammolari, kambag'lik va ijtimoiy chetlanish ehtimolining oshishi.

Voyaga yetmasdan (18 yoshga to'lmagan) turib turmush qurish inson huquqlarining tubdan buzilishi hisoblanadi. Bolani turmush qurish xavfiga olib keladigan ko'plab omillar, jumladan, qashshoqlik, nikoh "himoya", oila sha'ni, ijtimoiy me'yorlar, urf-odatlar yoki diniy qonunlar, noto'g'ri huquqiy baza va nikohning holati. fuqarolik holati dalolatnomalarini qayd etish tizimi. mamlakatdagi davlatlar. Garchi bu amaliyot o'g'il bolalarga qaraganda qizlar o'rtasida ko'proq uchrasa-da, jinsidan qat'i nazar, bu huquqlarning buzilishi hisoblanadi.

Global miqyosda yosh nikohlar darajasi eng yuqori G'arbiy va Markaziy Afrikada qayd etilgan bo'lib, har 10 nafar yoshdan 4 nafari 18 yoshga to'lmagan turmushga chiqadi. Bolalar nikohining pastroq ko'rsatkichlari Sharqiy va Janubiy Afrika (32 foiz), Janubiy Osiyo (28 foiz) va Lotin Amerikasi va Karib havzasi (21 foiz)da qayd etilgan.

Butun dunyo bo‘ylab bolalar nikohining tarqalishi kamayib bormoqda, so‘nggi o‘n yillikdagi eng katta muvaffaqiyat Janubiy Osiyoda kuzatildi, bu yerda qizlarning bolaligida turmushga chiqish xavfi uchdan birdan ko‘proqqa, deyarli 50 foizdan 30 foizga kamaygan.

Biroq, bolaligida turmushga chiqadigan qizlarning umumiy soni yiliga 12 millionni tashkil etadi va Barqaror rivojlanish maqsadlarida belgilangan maqsad - 2030 yilgacha amaliyotni tugatish uchun taraqqiyotni sezilarli darajada tezlashtirish kerak. Agar tezlashmasa, 2030-yilga kelib 100 milliondan ortiq qiz 18 yoshga to‘lmasdan turmushga chiqadi.

Olib borilgan o‘rganishlar xorijiy mamlakatlarda erta homiladorlikning asosiy sabablari quyidagilar ekanligini ko‘rsatdi:

Madaniy va an‘anaviy munosabatlar. Bir qator madaniyat va jamiyatlarda, ayniqsa, Osiyo va Afrikaning ba‘zi qismlarida, erta nikoh norma va an‘ana sifatida qabul qilinadi. Avloddan-avlodga o‘tib kelayotgan an‘anaviy urf-odatlar va umidlar qizlar va o‘g‘il bolalarning o‘smirlik davrida turmush qurishiga olib kelishi mumkin.

Ta‘limning cheklanishi: Erta turmush qurish ko‘pincha qizlarning o‘qishini to‘xtatishga olib keladi, bu esa ularning malaka va o‘zini o‘zi bajarish imkoniyatlarini kamaytiradi.

Salomatlik va farovonlikning pasayishi: ko‘pincha yosh kelinlar tezroq o‘rishga majbur bo‘ladi, bu psixologik va hissiy muammolarga, shuningdek, jismoniy sog‘lig‘ining yomonlashishiga olib kelishi mumkin.

Zo‘ravonlik xavfining oshishi: yoshligida turmushga majburlangan qizlar turmush o‘rtog‘i va oilaviy zo‘ravonlikka ko‘proq moyil bo‘ladi.

Oilaning iqtisodiy ahvolining yomonlashishi: Erta turmush qurish oilaning iqtisodiy ahvolini yomonlashtirishi mumkin, ayniqsa, agar qiz o‘qishni tugatmasdan va o‘z daromadini olishni boshlamasdan turmushga chiqsa.

Mehnat unumdorligining pasayishi: maktabni tashlab, turmushga chiqishga majbur bo‘lgan qizlarga ko‘pincha mehnat bozorida o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarishga to‘sqinlik qilinadi.

Tibbiy oqibatlar:

Reproduktiv muammolar: Erta nikoh homiladorlik va tug‘ish davridagi asoratlardan, jumladan, erta tug‘ilish, kam vazn va ona va bola uchun o‘lim xavfi yuqori bo‘lishi bilan bog‘liq.

Psixologik va hissiy muammolar: Erta turmush qurish ko‘pincha bunday mas‘uliyatli maqomga tayyor bo‘lmagan qizlarda ruhiy tushkunlik, tashvish va boshqa psixologik muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Umuman olganda, erta turmush qurish va voyaga yetmaganlarni nikohga olish nafaqat qizlarning salomatligi va farovonligiga zarar yetkazadi, balki butun jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishiga ham to‘sqinlik qiladi. Shunday ekan,

bunday holatlarning oldini olish hukumatlar, xalqaro tashkilotlar va fuqarolik jamiyati uchun ustuvor vazifa bo'lishi kerak.

XULOSA:

Erta turmush qurish va voyaga yetmaganlarni nikohga olish ko'p bosqichli va tarmoqlararo yondashuvni talab qiladigan murakkab muammolardir. Profilaktik chora-tadbirlar hodisaning ildizlarini, jumladan, madaniy, iqtisodiy va ijtimoiy omillarni bartaraf etish, yoshlar farovonligini ta'minlash va adolatli va adolatli jamiyatni rivojlantirishga yordam berishi kerak.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, erta turmush qurish va voyaga yetmaganlarning nikohi dunyoda zudlik bilan aralashuv va tegishli choralar ko'rishni talab qiluvchi muhim muammo bo'lib qolmoqda. Bu amaliyotlar nafaqat yoshlarga, balki butun jamiyatga ta'sir etuvchi jiddiy ijtimoiy, iqtisodiy va sog'liq uchun oqibatlariga olib keladi. Ijtimoiy va madaniy jihatdan mahalliy bo'lgan erta turmush ko'pincha qizlarning o'qishini to'xtatib, ularning o'zini o'zi anglash va iqtisodiy ishtirok etish imkoniyatlarini cheklaydi. Iqtisodiy jihat ham muhim rol o'ynaydi, oilaviy ahvolni yomonlashtiradi va qashshoqlik va ijtimoiy chetlanish xavfini oshiradi. Tibbiy oqibatlar, jumladan, reproduktiv muammolar va onaning va bolaning sog'lig'iga tahdid solishi muammoning jiddiyligini oshiradi. Shuni tan olish kerakki, ushbu muammoni hal qilish har tomonlama yondashuv va tarmoqlararo hamkorlikni talab qiladi. Erta turmush qurish va voyaga yetmaganlar nikohiga kirishning oldini olish uchun ta'lim dasturlari, huquqiy chora-tadbirlar, madaniy va ijtimoiy tashabbuslarni amalga oshirish kerak. Qizlarning ta'lim olish va salohiyatini rivojlantirish uchun resurslardan foydalanishini ta'minlashga alohida e'tibor qaratish lozim. Faqat jamiyat va hukumatning birgalikdagi sa'y-harakatlari bilan erta turmush va nikohdan xoli kelajak uchun sharoit yaratish, yoshlarning har tomonlama kamol topishi va o'zini o'zi anglab etishini ta'minlash mumkin.

Ta'lim va xabardorlik. Qizlar va yoshlar uchun sifatli ta'lim olish imkoniyatini ta'minlash erta turmush qurishning oldini olishning kalitlaridan biridir. Ta'lim qizlarning tanqidiy fikrlash, qaror qabul qilish ko'nikmalarini va o'zini o'zi qadrlashni rivojlantirishga yordam beradi, ularni bosimga chidamli qiladi va o'z huquqlaridan xabardor qiladi.

Huquqiy tashabbuslar. Nikoh to'g'risidagi qonun hujjatlarini mustahkamlash va nikoh qurishning minimal yoshini belgilash erta nikoh va nikohlarning oldini olishda muhim qadamdir. Bu qonunlar samarali amalga oshirilishi va bajarilishi kerak.

Kam ta'minlangan oilalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy resurslardan foydalanish bilan ta'minlash erta turmush qurish uchun iqtisodiy rag'batlarni kamaytirishi mumkin. Bu ijtimoiy yordam dasturlari, o'qitish va bandlikni qo'llab-quvvatlashni o'z ichiga olishi mumkin.

Ijtimoiy-madaniy tashabbuslar. Erta nikoh va nikohning xavf-xatarlari, shuningdek, gender tengligi haqida xabardorlik kampaniyalari va ta'lim dasturlarini o'tkazish ushbu hodisaga hissa qo'shadigan madaniy me'yorlar va taxminlarni o'zgartirishi mumkin.

Erta turmush qurish va voyaga yetmaganlarni nikohga olish muammosini hal etish ham huquqiy, ham ijtimoiy chora-tadbirlarni, shuningdek, madaniy munosabat va normalarni o'zgartirishni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Shuningdek, profilaktika choralarini ishlab chiqish va amalga oshirishda har bir jamiyatning kontekstual xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Oila kodeksi // O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 1998 y., 5-6-songa ilova
2. (<https://lex.uz/docs/104720>).
3. Abduramanov X.X., Xonto'rayev B., Zokirov Sh. "Erta turmush va erta tug'ruq holatlari: muammo va yechimlar". [Matn]: uslubiy qo'llanma. – Toshkent: "Mahalla va oila nashriyoti", 2021. – 84 b.
4. Abdurmanov X.X., Sodiqova Sh., Abdusamatov X.U. Erta turmush barchaga tashvish [Matn]: uslubiy qo'llanma. – Toshkent: "Mahalla va oila nashriyoti", 2022. – 32 b.
5. Abdusamatov X., Alimjanova D., Dehqonov Sh. Erta turmush: yetti o'lchab, bir kesing... – Toshkent: "Mahalla va oila nashriyoti", 2022. – 48 b.
6. Musurmanova O., Xoliqova M. Reproduktiv salomatlik va jinsiy tarbiya – yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashning muhim omili. – Toshkent: O'ZRFA "Fan" nashriyoti, 2021. – 68 b
7. Jaxongir R. ERTA NIKOH VA ERTA TUG'ILISH SABABLARI VA ULARNING OQIBATLARI //Open Access Repository. – 2023. – T. 4. - Yo'q. 03. – 99-104betlar.
8. Rustamov J. State Policy for the Prevention of Preterm Birth Implemented by the Leading Foreign Countries // Бюллетен науки и практики. 2023. Т. 9. №7. S. 421-426. <https://doi.org/10.33619/2414-2948/92/59>
9. Rustamov J.I. Erta tug'ruqning ijtimoiy jihatlari // "Xavfsiz mahalla – farovon oila" tizimini ijtimoiy hayotga joriy etishning samaradorligini ta'minlash mexanizmlari" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami. – T.: "Mahalla va oila" nashriyoti, 2022. – 343-346-b.
10. Rustamov J. O'smir yoshdagi onalikning ijtimoiy jihatlari: oqibatlar va uning oldini olish // "Zamonaviy oilada, farzand tarbiyasida milliy va umuminsoniy qadriyatlarini shakllantirish masalalari" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari to'plami [Matn] – Toshkent: Mahalla va oila nashriyoti, 2021. – 218-220-